

Prof. SGH dr hab. Wanda Dugiel
Katedra Unii Europejskiej im. Jeana Monneta
Kolegium Ekonomiczno-Społeczne
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Warszawa, dnia 26 listopada 2025 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani magister Bogny Gudowskiej pt. „Procesy globalne a rozwój polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego”

Recenzja została napisana na prośbę Przewodniczącej Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie ekonomia i finanse Prof. UŁ dr hab. Ewy Kusideł (pismo z dnia 15 września 2025 r.).

Promotorem rozprawy doktorskiej mgr Bogny Gudowskiej jest Prof. dr hab. Ryszard Piasecki. Praca doktorska Pani mgr Bogny Gudowskiej składa się ze wstępu i sześciu rozdziałów. Rozprawa doktorska liczy 329 stron.

Uwagi ogólne

Podjęta przez Doktorantkę tematyka w rozprawie doktorskiej jest istotna z wielu względów, zarówno ekonomicznych, społecznych, jak i kulturowych.. Doktorantka wnikliwie przedstawiła przesłanki podjęcia tematu badawczego, określając dokładnie znaczenie rzemiosła artystycznego jako unikatowej części gospodarki oraz wskazując, iż rzemiosło artystyczne należy do dóbr będących przedmiotem wymiany handlowej na rynkach międzynarodowych w oparciu o zastosowanie zaawansowanych technologii.

Recenzowana rozprawa doktorska jest dziełem intelektualnie wybitnym, z niezwykle precyzyjnie i wnikliwie zbadaną warstwą teoretyczną. Doktorantka w sposób błyskotliwy przedstawiła rozważania poświęcone strategiom wsparcia i rozwoju rzemiosła artystycznego w kontekście analizy porównawczej krajów rozwiniętych i rozwijających się, z celnymi wnioskami dla polskich firm.

Pierwsze pięć rozdziałów rozprawy doktorskiej ma charakter teoretyczny, natomiast w szóstym rozdziale Doktorantka przeprowadziła analizę empiryczną poświęconą zbadaniu zależności między procesami globalnymi a działalnością polskich przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych. Doktorantka w sposób prawidłowy zdefiniowała kluczowe procesy globalne, do których zaliczono liberalizację handlu międzynarodowego, digitalizację, działalność globalnych łańcuchów dostaw.

Rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz zmiany preferencji konsumentów doprowadziły do przeobrażenia strategii adaptacyjnych i konkurencyjności polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego. Sformułowany w dysertacji cel pracy, którym jest „dokonanie oceny oddziaływania procesów globalnych na działalność i możliwości rozwoju polskich przedsiębiorstw zajmujących się rzemiosłem artystycznym,” (s. 12) jest precyzyjny, przejrzysty oraz jednoznacznie określający analizę wzajemnych współzależności wymiaru gospodarczego i społecznego ujętego w pracy doktorskiej w wymiarze działalności polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych. Przedstawiony w rozprawie doktorskiej cel pracy oraz dalsza empiryczna weryfikacja przyjętych założeń odzwierciedla oryginalny charakter badań naukowych podjętych w dysertacji przez mgr Bognę Gudowską.

Analizie teoretycznej i empirycznej podporządkowano następujące prawidłowo sformułowane hipotezy główne dysertacji:

- (1) Liberalizacja handlu międzynarodowego znacząco zwiększa możliwości eksportowe polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego.
- (2) Liberalizacja handlu międzynarodowego nasila presję konkurencyjną na rynkach międzynarodowych wobec polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego.
- (3) Cyfryzacja procesów sprzedażowych w tym rozwój platform e-commerce umożliwia polskim przedsiębiorstwom artystyczno-rzemieślniczym dotarcie do bardziej zróżnicowanych klientów na rynkach międzynarodowych.
- (4) Integracja systemów płatności cyfrowych obniża bariery transakcyjne dla polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych, co prowadzi do wzrostu liczby klientów zagranicznych.
- (5) Globalne przepływy kulturowe wpływają na hybrydyzację estetyki i technik rzemieślniczych, co generuje nowe możliwości rozwoju polskich przedsiębiorstw poprzez tworzenie produktów o wyższej wartości dodanej.
- (6) Postępująca automatyzacja produkcji w ramach globalizacji zmniejsza konkurencyjność polskich przedsiębiorstw artystyczno-rzemieślniczych w segmencie produktów masowych.

Przedstawione przez Doktorantkę w dysertacji hipotezy główne odzwierciedlają interesującą analizę zarówno teoretyczną jak również empiryczną. Doktorantka przy zastosowanej metodzie badawczej pozytywnie zweryfikowała założenia hipotez badawczych, w rozdziale pierwszym hipotezę dotyczącą sformułowania, iż „Liberalizacja handlu międzynarodowego znacząco zwiększa możliwości eksportowe polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego”. Prawidłowe rozważania w kolejnych rozdziałach pozwoliły w pełni na weryfikację hipotez badawczych.

Podsumowując, przedstawiona we wstępie rozprawy doktorskiej metoda badawcza jest prawidłowa i oparta o solidne założenia teoretyczne. Podjęta przez mgr Bognę Gudowską w rozprawie doktorskiej problematyka stanowi oryginalną analizę rozwiązania problemu naukowego oddziaływania procesów globalnych na możliwości rozwoju polskich przedsiębiorstw zajmujących się rzemiosłem artystycznym. Doktorantka określiła również lukę badawczą w literaturze w zakresie analizy znaczenia rzemiosła jako branży gospodarki oraz roli rzemiosła w naukach ekonomicznych. Doktorantka podjęła się zbadania roli rzemiosła artystycznego w gospodarce globalnej, rosnących procesów ekspansji eksportu na rynki międzynarodowe dla przedstawicieli rzemiosła z Polski, podkreślając znaczenie

zaawansowanych technologii, platform internetowych w intensyfikacji wymiany handlowej polskich firm.

Uwagi do rozdziałów teoretycznych i empirycznego

W Rozdziale I pt. „Globalizacja i jej procesy” Doktorantka w sposób dociekliwy przedstawiła definicje i koncepcje globalizacji w literaturze ekonomicznej. Doktorantka prawidłowo zwróciła uwagę na wielowątkowość procesu globalizacji, wskazując na przyjęcie przez część autorów koncepcji intensyfikacji międzynarodowych przepływów kapitału, towarów i usług. Druga część autorów za globalizację uznała integrację instytucjonalną i wzrost roli korporacji transnarodowych. Doktorantka zwróciła również uwagę na postrzeganie globalizacji jako naturalnej konsekwencji rozwoju technologii i rynków lub jako narzędzia hegemonii gospodarczej krajów wysoko rozwiniętych. W dysertacji Autorka sklasyfikowała szereg pojęć globalizacji występujących w literaturze ekonomicznej w różnych kontekstach znaczeniowych.

Niezwykle dużą wartością pracy doktorskiej Pani mgr Bogny Gudowskiej w pierwszej części tego rozdziału jest przegląd literatury światowej w zakresie wyzwań związanych z globalizacją. Doktorantka rozważając problem poparcia państw dla procesów globalizacji rozpatrzyła kwestię koncentracji kapitału w rękach wielkich korporacji, globalizację rynków finansowych, której efektem jest pogłębiające się zadłużenie publiczne w różnych państwach.

Doktorantka dokonała pogłębionej i wyczerpującej analizy poświęconej teoretycznym zagadnieniom dotyczącym analizy czynników określających procesy globalizacji państw, oraz poglądów twórców klasycznych teorii rozwoju gospodarczego, które doprowadziły Doktorantkę do przemyślanych wniosków odnośnie dynamiki globalizacji, ewolucji struktur rynkowych w gospodarce światowej, stanowiących wyzwanie dla polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych i artystycznych.

Podsumowując, Doktorantka przeprowadziła bardzo dobrze rozważania na temat ewolucji procesów globalizacji w kontekście rosnących nierówności dochodowych między państwami oraz rosnącej presji konkurencyjnej. Rozważania w pierwszym rozdziale proponują rozszerzyć o krótką refleksję wydarzeń z 2025 r. odnośnie wzrostu protekcyjizmu w polityce handlowej Stanów Zjednoczonych i oddziaływania wzrostu cel na procesy globalizacji, w szczególności w kontekście działań odwetowych pozostałych państw na świecie i potencjalnego ograniczenia dynamicznych zjawisk w procesach globalizacji.

W rozdziale II pt. „Kultura w ujęciu nauk ekonomicznych” Doktorantka błyskotliwie przeanalizowała zarówno podstawy ekonomii kultury w znaczeniu zwiększenia konkurencyjności wybranych branż, w szczególności rzemieślniczej w gospodarce krajowej i na rynkach międzynarodowych, oraz funkcje kultury wspomagające zwiększenie efektywności gospodarowania polskich firm.

Doktorantka precyzyjnie scharakteryzowała narzędzia polityki gospodarczej państw stosowane do wsparcia kultury w wyniku zawodności rynku kultury, przeanalizowała różne formy interwencji publicznych i prywatnych weryfikując jednocześnie następujące hipotezy badawcze: pierwszą mianowicie „Liberalizacja handlu międzynarodowego znacząco zwiększa możliwości eksportowe polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego”, oraz

drugą o brzmieniu „Liberalizacja handlu międzynarodowego nasila presję konkurencyjną na rynkach międzynarodowych wobec polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego”. W rozdziale drugim Doktorantka precyzyjnie określiła znaczenie oceny wartości dóbr kultury w oddziaływaniu na gospodarkę.

W Rozdziale III pt. „Rzemiosło artystyczne-charakterystyka branży”, istotnym dla weryfikacji hipotez Doktorantka w sposób wnikliwy zbadła istotę cech charakterystycznych dla produktów rzemiosła artystycznego niezależnie od lokalizacji produkcji, tradycji, kultury, wyłaniając wspólne cechy rzemiosła artystycznego: wysoką wartość finansowania, przeciętne koszty produkcji, niewielką skalę produkcji, walory artystyczne, użyteczność produktów rękodzielniczych, unikatowość produktów rzemieślniczych, z dużym udziałem czynnika ludzkiego przy ręcznym wytwarzaniu produktów rękodzielniczych, umocowanie rzemiosła artystycznego w regionalnej tradycji kulturowej.

Doktorantka przeprowadziła ciekawą analizę na temat rzemiosła artystycznego jako kategorii rynkowej, dokonując odróżnienia rzemiosła o wysokiej klasie, występującego na rynku sztuki, traktowanego bardziej przez pryzmat walorów artystycznych i materialnych od rzemiosła praktycznego. Wysoko oceniam również analizę w dalszej części rozdziału trzeciego związaną z międzynarodowym wsparciem dla rzemiosła, w szczególności działalności w zakresie wsparcia działalności artystycznej w UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) oraz w WIPO (World Intellectual Property Organization) w odniesieniu do ochrony własności intelektualnej.

Rozdział trzeci pt. „Rzemiosło artystyczne-charakterystyka branży” jest napisany przez Doktorantkę bardzo dobrze, w sposób odzwierciedlający znajomość literatury światowej dotyczącej zakresu pojęciowego rzemiosła artystycznego. Doktorantka podkreśliła znaczenie dualizmu pojęciowego w zrozumieniu definicji rzemiosła artystycznego jako niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz przedstawiła istotę branż kreatywnych. Wkładem do nauki jest określenie przez Doktorantkę terminu rzemiosła artystycznego jako zbioru niezmiennych, wystandaryzowanych dóbr, ale także zajmującego się problematyką związaną z wartościami niematerialnymi, dominacją wśród nich tradycji kulturowej, kwestii tożsamościowych, obcowania ze sztuką, samodzielnej pracy twórczej. Autorka dysertacji określając definicję rzemiosła artystycznego zwróciła trafnie uwagę na charakterystyczną cechę rzemiosła jako formy działalności gospodarczej polegającą na tworzeniu przedmiotów użytkowych lub dekoracyjnych przy zastosowaniu tradycyjnych technik wytwarzania.

Rozdział IV pt. „Rzemiosło artystyczne w wybranych gospodarkach” jest dla rozprawy doktorskiej kluczowy ze względu na sytuację rzemiosła artystycznego w wybranych krajach świata określających warunki konkurencyjności dla polskich firm rzemieślniczych. Doktorantka wyczerpująco scharakteryzowała strategie wsparcia i rozwój rzemiosła w krajach rozwiniętych takich jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Niemcy oraz w gospodarkach wschodzących takich jak Chiny i Indie. Wysoko oceniam rozważania Doktorantki w punkcie 4.1. „Sytuacja rzemiosła artystycznego w Wielkiej Brytanii”, w którym Doktorantka przedstawiła stronę instytucjonalną wsparcia działalności rzemiosła. Doktorantka omówiła wyczerpująco regulacje w zakresie polityki kulturalnej w Wielkiej Brytanii oraz strategię rozwoju rzemiosła związaną z wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. W kolejnym punkcie 4.2. pt. „Rzemiosło artystyczne w Stanach Zjednoczonych” Doktorantka doszła do ciekawych wniosków na skutek przemysłów na temat profesji artystyczno-rzemieślniczej

zarówno jako części gospodarki luksusowej lub rekreacyjnej oraz jako działalności wspomagającej wyjście z kryzysu gospodarczego.

W dociekliwej analizie Doktorantka podkreśliła znaczenie różnic w postrzeganiu branży rzemiosła w krajach rozwiniętych i rozwijających się biorąc pod uwagę różnice w funkcji użytkowej i estetycznej produktów. Takie rozróżnienie jest widoczne w relacji między krajami o wysokich dochodach a krajami rozwijającymi się. W krajach rozwiniętych działalność rzemieślnicza warunkuje określony styl życia i pracy zarobkowej. Natomiast interesujące rozważania dotyczą wzajemnych zależności między procesami globalizacji a rosnącym znaczeniem estetyki i gustów konsumentów. Doktorantka z dużą erudycją przeanalizowała pozycję rzemiosła w gospodarce Indii, przejawiającej się w wielkości zatrudnienia, dużym zakorzenieniem rzemiosła w tradycji, religii oraz codziennym życiu. Pozytywnie należy ocenić analizę Doktorantki poświęconą znaczeniu otwarcia gospodarki Indii dla rozwoju rzemiosła w tym kraju. Procesy globalizacji pozytywnie wpłynęły na wzmocnienie pozycji branży rzemiosła w sektorze przemysłu w Indiach, które stały się jednym z największych eksporterów wyrobów rzemieślniczych na świecie.

Doktorantka prawidłowo przedstawiła wnioskowanie w przypadku przeobrażenia struktury gospodarki, udziału branż przemysłu w gospodarce, podkreślając znaczenie hipotezy, iż „Cyfryzacja procesów sprzedażowych w tym rozwój platform e-commerce umożliwia polskim przedsiębiorstwom artystyczno-rzemieślniczym dotarcie do bardziej zróżnicowanych klientów na rynkach międzynarodowych”. W rozdziale IV Doktorantka mogłaby rozszerzyć warstwę analityczną o wnioski dotyczące rozwoju rzemiosła w kilku wybranych krajach rozwijających, biorąc pod uwagę różnorodne modele funkcjonowania rzemiosła.

W Rozdziale V pt. „Rzemiosło artystyczne w gospodarce Polski” Autorka przedstawiła obowiązujące w Polsce regulacje dotyczące zasady funkcjonowania działalności rzemieślniczej, w tym mechanizmy wspierające rozwój rzemiosła. Doktorantka zwróciła uwagę na działalność Związku Rzemiosła Polskiego, który zajmuje się reprezentacją interesów rzemieślniczych, organizuje egzaminy mistrzowskie, promocją rzemiosła na arenie krajowej i międzynarodowej. Doktorantka precyzyjnie scharakteryzowała sektor przemysłów (branż) kultury w Polsce, w szczególności istotę branż przemysłu kreatywnego, do którego zalicza się podsektory sztuk i rzemiosł, produkcji kreatywnej i usług kreatywnych. Autorka rozprawy doktorskiej słusznie zwróciła uwagę na pojęcie przemysłu kreatywnego, w którym znaczny odsetek zatrudnionych wykonuje zawody kreatywne.

Pierwsze pięć rozdziałów rozprawy doktorskiej stanowią solidną analizę założeń teoretycznych w rozwoju rzemiosła w określonych uwarunkowaniach rynkowych produkcji dzieł rzemieślniczych i artystycznych doprowadzając Doktorantkę do jednoznacznie prawidłowych wniosków ujętych w hipotezach badawczych.

W rozdziale VI pt. „Procesy globalne a sytuacja polskich przedsiębiorstw artystyczno-rzemieślniczych w Polsce” Doktorantka prawidłowo zastosowała triangulację jako metodę zbadania oddziaływania procesów globalnych na rozwój polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego. Analiza przy zastosowaniu tej metody pozwoliła na zbadanie ekonomicznych i kulturowych aspektów działalności rzemieślniczej. Doktorantka w sposób szczegółowy przeanalizowała sposoby prowadzenia działalności na rynkach zagranicznych podmiotów artystyczno-rzemieślniczych oraz dociekliwie zanalizowała kwestię oddziaływania procesów globalizacji na sytuację polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych i artystycznych.

Dużą wartością pracy jest analiza miejsca polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych i artystycznych w kontekście konkurencji na rynkach międzynarodowych w warunkach odmiennych tożsamości kulturowych, znaczenia symboli i form w różnych krajach. Rozważania w poprzednich rozdziałach dotyczących rozwoju procesów globalizacji oraz uwarunkowań kulturowych pozwoliły na sformułowanie celnych wniosków z analizy z rozdziale VI o charakterze empirycznym. Polska branża rzemieślnicza podjęła szereg działań dostosowawczych zwiększenia swojej pozycji udziału w rynku światowym, w międzynarodowej wymianie handlowej, w warunkach silnej pozycji branż rzemieślniczych z krajów rozwiniętych: Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Niemiec, scharakteryzowanych w poprzednim rozdziale.

W tej części rozważań w rozdziale szóstym Doktorantka mogła większy nacisk położyć, w kontekście przedstawionej w poprzednich rozdziałach strony podaźowej, na badanie strony popytowej na rynkach międzynarodowych. Doktorantka scharakteryzowała metody wejścia na rynki zagraniczne polskich przedsiębiorstw rzemieślniczych i artystycznych, zwracając uwagę na słabą efektywność udziału polskich firm w targach międzynarodowych ze względu na wysokie koszty uczestnictwa. W sposób wyczerpujący w pracy doktorskiej przedstawiono strategię sprzedaży i marketingu wejścia na rynki zagraniczne w kontekście procesów globalizacji, wskazując na rosnące znaczenie digitalizacji przekazu sprzedażowego oraz platform elektronicznych bez konieczności obecności na rynku zagranicznym.

Doktorantka po dokonaniu prawidłowej analizy wskazała na pozytywne efekty oddziaływania procesów globalizacji stwarzającej nowe możliwości rozwoju dla przedsiębiorstw rzemieślniczych i artystycznych z Polski, które odniosły korzyści w związku z rosnącym zapotrzebowaniem ze strony konsumentów zagranicznych doceniających autentyczność i precyzję wykonania polskich produktów artystycznych wyróżniających się na tle masowych towarów dostępnych na rynku.

Konkluzja

Podsumowując, stwierdzam, iż rozprawa doktorska Pani mgr Bogny Gudowskiej pt. „Procesy globalne a rozwój polskich przedsiębiorstw z branży rzemiosła artystycznego” spełnia wymogi formalne stawiane pracom doktorskim wynikającym z Ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1668 z późniejszymi zmianami). Przeprowadzona rzetelna analiza jest na wysokim poziomie merytorycznym, w oparciu o prawidłową metodę badawczą Doktorantce udało się, na podstawie wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia i finanse oraz umiejętności formułowania prowadzenia pracy naukowej na wysokim poziomie, osiągnąć zamierzony cel badawczy i zweryfikować hipotezy badawcze.

Wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Bogny Gudowskiej do publicznej obrony. Ze względu na wysokie walory poznawcze oraz oryginalne rozwiązanie problemu naukowego rozprawy doktorskiej Pani mgr Bogny Gudowskiej wnoszę o opublikowanie recenzowanej pracy doktorskiej mgr Bogny Gudowskiej w formie monografii.